

Ornitologické poznámky z východních Čech.

Sestavil Pavel Žďárek

Členové východočeské pobočky Čsl. ornitologické společnosti založili kartotéku druhů ptáků, obsahující kromě faunistických údajů i významnější data hnízdní a fenologická z území Východočeského kraje a některých oblastí s ním těsně sousedících (Pojižeří na rozhraní okresů Semily, Liberec a Mladá Boleslav a dále okolí Polné v okrese Jihlava). Do konce roku 1979 v ní bylo zapísáno 355 ornit. zpráv, týkajících se 138 druhů. Následující výběr obsahuje poznámky, z nichž mnohé svým významem mohou přispět k obohacení dosavadních znalostí o avifauně naší vlasti.

Potáplice lední /Gavia immer/

Jednoho ex. pozoroval současně se 2 potáplícemi severními /Gavia arctica/ 15.11.1975 na ryb. "Špínka" u Červeného Kostelce /o.Náchod/ T. Diviš.

Potápka žlutorohá /Podiceps auritus/

Ve svatebním šatě je determinace tohoto severského druhu snadná. 28.4.1973 pozoroval 2 ex. na štěrkovišti u Příšovic /o.Liberec/ M. Medek. Podzimní výskyt 1 ex. uvádí tentýž autor 19.11.1972 a 8.11.1975 z ryb. "Žabakor" /o. Mladá Boleslav/ a 26.11.1977 z přehrady Rozkoš /o.Náchod/ Fr. Pelc.

Pelikán bílý /Pelecanus onocrotalus/

12.9.1975 se zdržoval 1 ex. na ryb. "Dolní Černá" u Lanškrouna /o.Ústí n.O./, Fr. Štancl.

Volavka červená /Ardea purpurea/

Území Východočeského kraje leží blízko severní hranice rozšíření tohoto druhu ve střední Evropě. Jednotliví ptáci bývají u nás zastížení zejména v letních měsících po vyhnízdění. Na ryb. "Krátký" u Lanškrouna /o. Ústí n.O./ zastihl 1 ex. 3.5.1962 a 29.8.1967, 2 ex. na ryb. "Dolní Černá" u Lanškrouna 25.5.1972 Fr. Štancl.

Volavka vlasatá /Ardeola ralloides/

Nejbližší hnízdiště se nachází na Neziderském jezeře. Jeden ex. pozoroval 1.5.1973 na ryb. "Labská" /o.Pardubice/ M. Ptáček a

21.7.1977 u Zálší /o.Ústí n.O./ Fr. Šereda.

Volavka stříbřitá /Egretta garzetta/

Pozdní zálet na polovypuštěný ryb. "Dolní Černá" u Lanškrouna /o.Ústí n.O./ zaznamenal 15.10.1972 Fr. Štancl.

Volavka bílá /Casmerodius albus/

Nehnízdící ptáci bývají vzácně zastížení od jara do podzimu. Jeden ex. pozoroval 7.8.1977 na ryb. "Újezdský" /o.Pardubice/ J. Česák.

Plameňák růžový? /Phoenicopterus spec./

Jeden ex. bez bližšího určení druhu /geografické variace/ byl pozorován 17.5.1979 na ryb. "Nový" u Č. Heřmanic /o.Ústí n.O./ B. Rejmanem, 23.7.1979 na ryb. "Bohdanečský" /o.Pardubice/ Fr. Štancl, 26.8.1979 na popílkovišti u Bukoviny /o.Pardubice/ P. Skřivanem a tamtéž ve dnech 29.8. - 1.9.1979 J. Zajícem, který jej podle habitu určil jako plameňáka chilského /Ph.chilensis/. V tomto případě by se nemohlo jednat o ptáka z volné přírody.

Labuť malá /Cygnus bewickii/

Vzácný zatoulanec. Ve dnech 11.-18.10.1975 se zdržoval asi 2letý ex. na ryb. "Červenský" u Dolního Bousova /o.Mladá Boleslav/. Často se ozýval a byl fotografován /M.Medek/.

Husice rezavá /Tadorna ferruginea/

Hejno 9 velmi plachých ex., zastížených ve dnech 17.-21.8.1975 na ryb. "Velký" u Černíkovice /o.Rychnov n.Kn./, podrobně popisuje Z.Káda. U žádného ptáka nebyl pozorován černý proužek na krku, patrně se jednalo o celou rodinu tohoročních mláďat.

Polák kahołka /Aythya marila/

Nepravidelný zimní host. Na ryb. "Žabakor" /o.Mladá Boleslav/ pozorována 1 p 17.11.1972 a 15.11.1975 /M.Medek/ a 1 ex. na Zlatém potoce v Č. Meziříčí /o.Rychnov n.Kn./ 13.1.1980 /M.Hromádko/.

Kajka mořská /Somateria mollissima/

Zálety této mořské kachny do vnitrozemí jsou poměrně vzácné. 18.10.1975 chytl 1 vysíleného ex. na vypuštěném ryb. "Žabakor"

/o.Mladá Boleslav/ M.Medek. Po 3 dnech ho vypustil na štěrko-
višti u Příšovic /o.Liberec/. Tam byla kajka koncem měsíce ubi-
ta a snědena místními dělníky. 1 ♀ pozorovala na Rozkoši /o.Ná-
chod/ mezi lyskami černými nedaleko od břehu 25.11.1979 V.Lně-
ničková.

Turpan černý /Melanitta nigra/

V zimních měsících je na našich nezamrzlých vodách bez ohledu na
obtížnost určování proti turpanu hnědému /M. fusca/ mnohem vzác-
nější. 3.11.1972 pozoroval 1 ♀ na ryb. "Žabakor" /o.Mladá Bo-
leslav/ M. Medek a ve dnech 17.-19.11.1972 tamtéž 1 ♂ a 2 ♀♀.

Luňák červený /Milvus milvus/

Pozoruhodný je zejména výskyt, který zaznamenal M.Medek u jiho-
západního okraje CHKO Český Ráj na rozhraní okresů Mladá Bo-
leslav, Semily a Jičín. Jednotlivé ptáky zde pozorovali 26.4.1975,
28. a 29.4.1977, 1.5.1976, 15.9.1977 a 19.9.1973. Z území Východo-
českého kraje jsou ještě tato data: 27.3.1977 pár u Volče /o.
Pardubice, V.Kratochvíl/, 18.6.1978 1 ex. u Bartošovic v Orl.h.
/o.Rychnov n.Kn.,T.Bělka/, 18.9.1976 1 ex. s kořistí nedaleko Po-
ličky /o.Svitavy, J.Jána/ a 5.10.1975 1 ex. u Hoříček /o.Náchod,
Vl.Vávra/.

Jeřáb popelavý /Grus grus/

Na jarním průtahu sledoval 17 ex. nad Jičínem 23.3.1976 L.Štast-
ný. Ptáci se v letu ozývali. 6.10.1965 viděl 13 ex. poblíž Lan-
škrouna /o.Ústí n.O./ Fr. Štancl. Z roku 1979 pochází 2 údaje o
přeletu Krokonoš. Nejprve pozoroval 1.9. u Vosecké boudy 2 ex.
lesník Bulásek, 3.10.tamtéž 11-13 ex. Vl.Vávra.

Chřástal malý /Porzana parva/

Současné rozšíření tohoto skrytě žijícího druhu není ve Východo-
českém kraji uspokojivě známo. Několik dat získal po víceletém
intenzivním ornit. výzkumu na rybnících v okolí Lanškrouna /o.
Ústí n.O./ Fr. Štancl. Na ryb. "Koupaliště" pozoroval 1 ex. 6.8.
1968, na ryb. "Dolní Čermná" 1 ex. 27.4.1971, tamtéž chytl 1 ♀
27.4.1972 a ♂ 24.4.1976. Výskyt 1 ex. z ryb. "Labská" /o.Pardu-
bice/ 20.9.1976 uvádí M. Ptáček.

Koliha malá /Numenius phaeopus/

Na jarním tahu na sebe nejčastěji upozorní melodickým trilkovým
hlasem. 30.4.1975 a 1.5.1976 pozoroval 1 ex. na štěrko-
višti u Příšovic /o.Liberec/ M.Medek.

Chaluha velká /Stercorarius skua/

Výskyt 1 ex. tohoto vzácného druhu, který vyvolal paniku mezi
kachnami, racky a čejkami na "Červenském" ryb. u Dolního Bousova
/o. Mladá Boleslav/ 17.10.1976 popisuje M.Medek. Od rybníka pták
odlétl směrem k Hornímu Bousovu, kde se v letu chvíli třepetal
na místě.

Racek žlutonohý /Larus fuscus/

Pro nesnadnou determinaci zejména mladých ptáků není o výskytu
u nás mnoho údajů. Jednoho dospělého ptáka pozoroval na ryb.
"Újezdský" /o.Pardubice/ 29.8.1979 J. Zajíc.

Racek tříprstý /Rissa tridactyla/

Tento přímořský racek bývá nejčastěji pozorován u nezamrzlých
vod v podzimních a zimních měsících. Jednoho tohoto ročního ptáka
sledoval ve dnech 25.-28.11.1972 na štěrko-
višti u Ploukonic
/o.Semily/ M.Medek.

Rybák bělokřídý /Chlidonias leucoptera/

V Čechách je všeobecně řídkým zjevem. 1.5.1977 zastihl 6 ex. na
ryb. "Žabakor" /o.Mladá Boleslav/ M.Medek.

Rybák malý /Sterna albifrons/

V českých zemích nehnízdí, bývá zastižen vzácně na průtahu.
Pozorování 1 ex. M. Medkem na štěrko-
višti u Příšovic /o.Liberec/
16.9.1974 bylo zaznamenáno o 4 dny později než uvádí nejzazší
datum Fauna ČSSR, ptáci II.

Alkoun úzkozobý /Uria aalge/

Vzácný zatoulanec. 23.12.1979 pozoroval skupinu 5 ex. nedaleko
východního břehu přehrady Rozkoš /o.Náchod/ Jar.Vaněk.

Holub doupnák /Columba oenas/

Všeobecně se uvádí, že se jako hnízdič stává stále vzácnějším.
Konkrétní případy úbytku uvádí z lesů v okolí Albrechtic u Lan-

škrouna /o.Ustí n.O./ Fr.Štancl, z okolí Chlumce n.Cidl.
L. Pilný a z okolí Skuhrova na Českomoravské vysočině /o.Havlič-
kův Brod/ B.Semrád. V letech 1976-1979 byl v hnízdní době pozoro-
ván a slyšen nedaleko Nové Vsi u Chotěboře /o.Havl.Brod/ a
v Bartošovicích v Orl.horách /o.Rychnov n.Kn./ Z. Volf.

Mandelík hajní /Coracias garrulus/

Z posledních hnízdišť v Polabí na území Východočeského kraje vy-
mizel? z roku 1975 uvádí hnízdění u ryb. "Dlouhoprstého"
/o.Nymburk/ L. Pilný.

Dudek chocholatý /Upupa epops/

Zajímavý případ vyhnízdění páru ve zdi starého neobydleného sta-
vení v obci Horní Třešňovec u Lanškrouna /o. Ústí n.O/ v roce
1967 uvádí Fr. Štancl. V roce 1976 vyvedl pár 3 mladé u obce Ši-
roký Důl u Poličky /o.Svitavy, J. Jána/.

Strakapúd jižní /Dendrocopus syriacus/

Pravděpodobné hnízdění na Pardubicku uvádí V. Kratochvíl. U obce
Voleč pozoroval 10.9.1977 1 ex. a 2.9.1978 2 juvenilní ptáky.
V mimohnízdni době pozorovali 1 ex. 28.11.1976 u Doubravy nedale-
ko ryb. "Žabakor" /o.Mladá Boleslav/ M.Medek, K. Broulík a
J. Šifta.

Rákosník ostřicový /Acrocephalus paludicola/

Průtažný druh, který vlivem skrytého způsobu života v zarostlých
okrajích rybníků a struh uniká pozornosti. 8.5.1967 chycen 1 ex.
v keřích ryb. "Koupaliště" a 11.5.1979 1 p na ryb. "Dlouhý" u
Lanškrouna /o.Ústí n.O./ Fr. Štancl.

Ťuhák rudohlavý /Lanius senator/

Úspěšné vyvedení 4 mláďat z hnízda v Dolním Aadršpachu /o.Náchod/
v roce 1976 uvádí J. Hrubý. Tamtéž pozoroval 1 ex. také na jaře
roku 1977. Průtažné ptáky zastihla 15.5.1977 u obce Šeřeč /o.Ná-
chod/ a 17.5.1977 u Rohenic /o.Náchod/ V.Lněničková. Ve dnech
17.-21.5.1977 se zdržoval pár na hlohových keřích u Volče /o.Par-
dubice/, V.Kratochvíl.

Stýkořice vousatá /Panurus biarmicus/

Ve Východočeském kraji nehojně hnízdí pouze na "Bohdanečském"
ryb./o.Pardubice/, rákosinami nepravidelně protahuje. 17.4.1976

chytl 1 o na ryb. "Dolní Čermná" u Lanškrouna /o.Ústí n.O./
Fr. Štancl, 16.11.1977 pozoroval 4 ex. /z toho 1 o/ u ryb.
"Jaroměřský" /o.Náchod/ J. Vaněk.

Konopka žlutozobá /Carduelis flavirostris/

Zimní host, který pro své nenápadné zbarvení ve společnosti
s jinými druhy uniká pozornosti. Z okolí Lanškrouna ji uvádí
Fr. Štancl z února a prosince 1972, hejno 50 ex. 7.12.1975 a
15 ex. 28.2.1976. Největší hejno na poli u Dolní Čermné
/o. Ústí n.O./ čítalo 4.12.1972 asi 300 ex. 9.11.1973 pozoro-
val M.Medek 22 ex. u Příšovic /o.Liberec/ a 21.1.1979 V. Koza
14. ex. u Smiřic /o. Hradec Králové/.

Strnad zabradní /Emberiza hortulana/

Úplné vymizení druhu z okolí Polné /o.Jihlava/ do roku 1960
uvádí B. Hladík. 29.6.1962 zastihl zpívajícího samce u Lukové
/o.Ústí n.O./ Fr. Štancl. V červnu 1975 pozorován 1 pár u
Volče /o.Pardubice/ V.Kratochvíl. Hnízdění na této lokalitě
bylo prokázáno v r.1979 9.6. chytil V.Kratochvíl 2 krmící
adultní samce a od 22.6. do začátku července pozoroval vyve-
dená mláďata /3 a 4 ex/.

Sněhule severní /Plectrophenax nivalis/

Zimní výskyt je hlášen v období 1971-1979 téměř pravidelně
z různých míst Východočeského kraje. Většinou se jedná o jed-
notlivé ptáky nebo malé skupiny. Hejno asi 50 ex. pozoroval
u Výprachtic /o. Ústí n.O./ Fr. Štancl 9.2.1975 a asi 100 ex.
nedaleko Vysokého Mýta /o.Ústí n.O./ 21.1.1979 M.Zachář.

Skřivan ouškatý /Eremophila alpestris/

Nepravidelný zimní host. 15.2.1976 pozoroval asi 60 ex. u Vol-
če /o.Pardubice/ V.Kratochvíl, 22.3.1976 5 ex. u Albrechtic
/o.Ústí n.O./ Fr.Štancl. Ve druhé polovině ledna 1979 viděl
až 30 ex. v okolí Smiřic /o.Hradec Králové/ V. Koza.

Poznámka: Většinu exkurzí, z nichž uvádí výsledky M.Medek,
vykonal spolu s J. Konopkou, J. Kyselou, M.Pojkárem,
K. Broulíkem, J. Brunčíkem, J. Čihákem a M.Šiftou.